

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Том II

В – Вшетечка

МАТИЦА СРПСКА
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

НОВИ САД – БЕОГРАД 2013

квалитета и здравствене исправности намирница животињског порекла, као и хране за животиње. **В. с. и.** координира рад свих ветеринарских станица на територији округа Јужни Банат и учествује у спречавању појављивања и сузбијању заразних болести животиња. Институт од 2005. поседује међународни сертификат за уведен систем квалитета СРПС ИСО 9001, а 2007. обавио је акредитацију Сектора за лабораторијска испитивања према захтевима стандарда СРПС ИСО/ИЕЦ 17 025.

Пожаревац. Ветеринарско-дијагностичка станица основана је 1953. Од 1969. до 1989. радила је у оквиру Ветеринарског института у Београду, а од 1989. до 1992. под називом Регионални ветеринарски завод. Од 1992. ради под називом **В. с. и.**, а његово епизоотиолошко подручје је територија Браничевског и Подунавског округа. Овај институт има 16 запослених, од којих су седам доктори ветеринарске медицине различитих специјалности: два епизоотиолога, два микробиолога, један специјалиста за репродукцију, један патолог и један специјалиста за живинарство. Организационо, Институт чине два сектора са по пет одељења, чији је задатак праћење епизоотиолошке ситуације, откривање, сузбијање и искорењивање заразних и паразитских болести, лабораторијска дијагностика, утврђивање микробиолошке исправности намирница животињског порекла, микробиолошке исправности хране за животиње, спровођење мера за повећање плодности животиња, промет вакцина, лекова и средстава за ДДД. **В. с. и.** је увео стандарде СРПС ИСО 9001, као и СРПС ИСО/ИЕЦ 17 025.

Ч. Русов

Приштина. У Приштини је 1946. основан Ветеринарски бактериолошки завод који је отпочео са радом годину дана касније. Године 1952. овај Завод је регистрован као Ветеринарски научноистраживачки и дијагностички институт Косова и Метохије, да би 1955. био преименован у Ветеринарски институт Приштина. Од тада пролази кроз различите облике деловања и организовања, углавном као Завод у оквиру Института (Ветеринарски институт Београд, Институт за сточарство и ветеринарство, Институт за научна истраживања у пољопривреди и ветеринарству, Биотехнички институт). Ботехнички институт је 1981. укључен у састав Пољ. ф. у Приштини, као организациона јединица Институт за сточарство и ветеринарство. Овај Институт остаје у оквиру Пољ. ф. све до 2001, када је у Приштини почео да ради Пољопривредни и ветеринарски факултет. У оквиру овог факултета постоји Департаман за ветеринарску медицину који школује докторе ветеринарске медицине. Од 1991. до 1999. са седиштем у Косову Пољу,

као део **В. с. и.** у Краљеву, постојала је Епизоотиолошка дијагностичка станица.

М. Ж. Балтић

Сомбор. После оснивања 1961. и више трансформација, 1992. оформљен је као Ветеринарски специјалистички завод, а од 1993. **В. с. и.** Основна делатност Института обухвата активности у области ветеринарске медицине, посебно лабораторијских и клиничких испитивања у дијагностици болести животиња, епизоотиолошким и клиничким испитивањима, репродукцији и исхрани животиња, здравственој исправности намирница животињског порекла и хране за животиње, промет биолошких препарата, лекова и опреме, као и средстава за ДДД. Епизоотиолошко подручје рада **В. с. и.** простире се на територији шест општина: Сомбор, Кула, Врбас, Апатин, Озаци и Бачка Топола. Организационо, Институт се састоји из више сектора и одељења: Сектора за лабораторијска испитивања, Сектора за здравствену заштиту животиња, Одељења за промет биолошких препарата, лекова, опреме и средстава за ДДД, Сектора за производњу сточне хране и премикса, Сектора за промет сточне хране, премикса и сировина за производњу сточне хране, и Одељења за заједничке послове. Стручњаци Института учествују у међулабораторијској сарадњи, обављају сталну размену стручних искустава са стручњацима из разних институција ветеринарске медицине и јавног здравља, а редовно учествују и на стручним и научним скуповима и саветовањима. **В. с. и.** поседује међународни сертификат менаџмента квалитетом по стандарду СРПС ИСО 9001, а увео је акредитацију Сектора за лабораторијска испитивања према захтевима стандарда СРПС ИСО/ИЕЦ 17 025.

Суботица. **В. с. и.** је основан 1992. као правни следбеник специјалистичке службе Сточарско-ветеринарског центра у Суботици. У оквиру своје надлежности Институт обавља следеће активности: систематски ради на дијагностици и тиме доприноси спречавању појаве, откривању, спречавању ширења, сузбијању и искорењивању болести животиња; обавља лабораторијску (бактериолошку, серолошку, вирусолошку, паразитолошку, хемијску, биохемијску, патолошку и радиолошку), као и теренску и клиничку дијагностику болести животиња; лабораторијско испитивање безбедности хране животињског порекла; лабораторијско испитивање хране за животиње; испитује семе за вештачко осемењавање животиња; учествује у програмима едукације и оспособљавања власника и држалаца животиња у области заштите здравља и добробити животиња, као и друге послове за које је регистрован. У Служби за здравствену заштиту животиња ради један специјалиста

за епизоотиологију, један специјалиста за репродукцију и вештачко осемењавање и један специјалиста-магистар за патологију животиња. У Лабораторији за испитивања обављају се бактериолошка, серолошка и паразитолошка испитивања клиничког материјала животиња, микробиолошка и хемијска испитивања хране животињског порекла, микробиолошка испитивања хране за животиње и микробиолошка испитивања лекова за животиње. У овој Лабораторији раде двоје специјалиста из микробиологије, двоје из контроле намирница животињског порекла, као и 12 техничара ветеринарске медицине. У Служби за промет лекова раде један доктор и један техничар ветеринарске медицине. **В. с. и.** има од 2005. сертификован Систем менаџмента квалитетом СРПС ИСО 9001, а Лабораторија за испитивања има од 2006. сертификован Систем менаџмента Лабораторије СРПС ИСО/ИЕЦ 17 025.

Ч. Русов

Шабац. Уредбом Министарства пољопривреде основана је 1952. Ветеринарско-дијагностичка станица. Њени основни задаци били су: дијагностика и сузбијање заразних, паразитарних и узгојних болести, те унапређење и координација рада службе ветеринарске медицине. Станица је кроз различите облике организовања, у 1993. прерасла у **В. с. и.** Делатност обавља на епизоотиолошком подручју Мачванског и Колубарског округа. На подручју ова два округа налази се 14 општина са више стотина произвођачких и прерађивачких објеката (фарме, сељачка газдинства, млекаре, кланице и фабрике сточне хране), од којих око 200 имају уговорену сарадњу са Институтом. Овај **В. с. и.** сарађује и са осталим институтима, научним институтима за ветеринарство, Факултетом ветеринарске медицине у Београду и другим сродним установама у Србији. У циљу постизања што бољих резултата на унапређењу сточарске производње, мера здравствене заштите животиња и рада у области безбедности хране, **В. с. и.** је организационо подељен на три Сектора. Сектор за здравствену заштиту животиња и промет биолошких препарата има четири Одељења: за епизоотиологију и патологију; за промет биолошких препарата; за репродукцију, стерилитет и вештачко осемењавање и за здравствену заштиту живине. У Сектору за лабораторијска испитивања су три Одељења: за микробиологију, имунологију и паразитологију; за испитивање животних намирница и хране за животиње, и за узорковање, пријем узорака, прање и стерилизацију. Постоји и Сектор за опште послове. На основу Стандарда СРПС ИСО/ИЕЦ 17 025: 2006. акредитована су лабораторијска испитивања за: микробиолошка, паразитолошка;

серолошко-имунолошка и сензорна испитивања; одређивање броја ћелија у сировом млеку, и узорковање хране и воде. У **В. с. и.** запослено је осам доктора ветеринарске медицине, који су специјалисти из следећих области ветеринарске медицине: породилства и вештачког осемењавања; хигијене и технологије намирница; микробиологије; епизоотиологије; здравствене заштите живине и патолошке морфологије, као и један инжењер технологије.

М. Ж. Балтић

Република Српска. Почети рада Ветеринарског института РС везују се за оснивање Одељења за ветеринарску епидемиологију при Хигијенском заводу у Бањалуци. Ово Одељење је основано 1934. и после II светског рата постаје Ветеринарски завод, као самостална организација. Данас је то Ветеринарски институт „Др Васо Бутозан” са седиштем у Бањалуци и одељењем у Бијељини. У Институту се обављају: научноистраживачки рад, дијагностичка испитивања обољења животиња, посебно зооноза, испитивања безбедности и квалитета хране анималног порекла, као и квалитета хране за исхрану животиња. Институт је до сада акредитовао 16 метода испитивања и у својим лабораторијама, у Бањалуци и Бијељини, изводи око 160 различитих анализа. У Институту су запослени претежно доктори и магистри наука, као специјалисти из различитих области ветеринарске медицине. Институт успешно сарађује са сродним институцијама у БиХ, бившим републикама СФРЈ, као другим европским земљама.

М. Ж. Балтић; Ч. Русов

Црна Гора. Ветеринарско-дијагностичка станица у Подгорици основана је 1950. Четири године касније почела је са радом Станица за вјештачко осемењавање, која је 1956. прерасла у Центар за вјештачко осемењавање. Ове две организације се интегришу у Ветеринарски завод Црне Горе, који 1960. улази у састав Пољопривредног односно Биотехничког института. Биотехнички институт је најстарија научноистраживачка организација у Црној Гори будући да је једна од његових јединица – Центар за суптропске културе у Бару – основана 1937. Биотехнички институт, из којег је 2005. произашао Биотехнички факултет, имао је десет научноистраживачких центара из различитих области пољопривреде, међу којима је био и Центар за ветеринарство и слатководно рибарство. Овај центар је данас организациона јединица Биотехничког факултета. Основна делатност Ветеринарско-дијагностичке станице, односно Ветеринарског завода, била је везана за дијагностику заразних болести животиња и њихово искорењивање као и вештачко осемењавање. Уласком у састав Пољопривредног (Биотехничког)

института Ветеринарски завод (данас Центар за ветеринарство и слатководно рибарство) усмерава своју активност и у научноистраживачки рад, а оснивањем Биотехничког факултета и у наставни рад.

Специјалистичка ветеринарска лабораторија у Подгорици основана је 2004. са задатком да обавља дијагностичка испитивања и сузбијање заразних болести животиња, посебно зооноза, као и да допринесе функционисању система безбедности хране у Црној Гори. Ова лабораторија такође контролише храну за животиње, врши превентиву појединих болести животиња и дистрибуцију вакцина. Она има акредитоване методе за испитивање микробиолошке исправности хране животињског порекла, паразитолошка испитивања меса и производа од меса, као и микробиолошка, серолошка, имунолошка и паразитолошка испитивања биолошког материјала (органски секрет, екскрети, ткива, ткивне течности, брисеви).

М. Ж. Балтић

ЛИТЕРАТУРА: Д. Маринковић (ур.), *100 година удружења ветеринара Србије*, Бг 1990; Д. Кажич, Д. Мандић, *Ветеринарски завод. 60 година Пољопривредној (Биотехничкој) институцији*, Пг 1997; Б. Бјелајац (ур.), *60 година Ветеринарски институцији Републике Српске „Др Васо Бутозан”*, Бл 2004; З. Дебељак (ур.), *30 година Ветеринарско-специјалистичкој институцији „Краљево”*, Кв 2009; Д. Деспотовић (ур.), *Сабрани радови др Васе Бутозана из времена настанка Ветеринарској институцији у Бањалуци*, Бл 2009; *70 година Ветеринарској специјалистичкој институцији „Нии”*, Нииш 2011; *Универзитет Црне Горе. Биотехнички факултет*, Пг 2012.

ВЕТЕРИНАРСКИ ФАКУЛТЕТ → ФАКУЛТЕТ ВЕТЕРИНАРСКЕ МЕДИЦИНЕ

ВЕТЕРНИК, приградско насеље Новог Сада, настало у време међуратне колонизације као село за смештај ратних инвалида на експроприсаном делу имања грофова Котек. За смештај је изабрано место његовог мајура који је био северно од пруге и пута Нови Сад – Бачка Паланка, око 6 км западно од Новог Сада. Село је изграђено унутар алувијалне терасе. Између 1923. и 1937. доселило се 37 породица за које су саграђене типске куће. Западно од **В.** истовремено је изграђено село Пасуљиште за 50 сиромашних породица из Футога. Оно је административно припојено **В.**, а после II светског рата ширењем два насеља су спојена. Године 1948. у њима је живело 789 становника. Убрзо су градске власти откупили земљиште источно од **В.** и изградиле двојне приземне типске куће које су продаване радницима из Новог Сада. После тога почињу и спонтано досељавање и нагли раст **В.** Године 1961. имао је 1.908 становника, 1981. 9.556, 2002. 18.626, а 2011. 17.454 (86,7% Срба, мање групе Чеха, Мађара и др.). Насеље је толико проширено да је на истоку спојено са Новим Садам, а на западу са

Футогом. **В.** је најтипичније приградско насеље у близини Новог Сада. Аграрна занимања су ангажовала 2,8% активног становништва. Највећи број неаграрног становништва ради у суседном граду. **В.** је грађен по плану, али је брзим ширењем обухватио и нека околна стихијски грађена насеља, а није формиран јединствени центар адекватан агломерацији те величине. Основна школа и амбуланта су у северном делу насеља, а већина осталих јавних служби у његовом јужном делу. На западној периферији је Завод за рехабилитацију деце и омладине и геријатријски центар. Дуж друма Нови Сад – Бачка Паланка је велик број стоваришта, продавница и малих индустријских погона.

ЛИТЕРАТУРА: Група аутора, *Општина Нови Сад*, Н. Сад 1994; В. Вукмановић, *Ветерник*, Н. Сад 1994; С. Ђурчић, *Насеља Бачке – географске карактеристике*, Н. Сад 2007. С. Ђурчић

ВЕТЕРНИЦА, река у југоисточној Србији, настала спајањем Језерског потока и Манастирског потока, који теку југозападним падинама планине Кукавице, северно од Врања. Горњи део реке је планински и тече западном периферијом планине Кукавице кроз Пољаничку клисуру. Доњи део је равничарски јер река тече Лесковачком котлином. После тока од 73 км **В.** се улива у Јужну Мораву 10 км низводно од Лесковца, носећи просечно 4,5 м³/с воде. Позната је по великим разликама између највиших и најнижих водостаја и највећих и најмањих протицаја. Убраја се у највеће бујичне токове Србије и истовремено је позната сушица. Дана 21. VI 1948. коритом **В.** је сваке секунде протицало 238 м³ воде. У незапамћеној поплави тада је 80% Лесковца било под водом дубоком 1,5 м. Поплава је порушила 313 кућа, оштетила 529 стамбених објеката и однела пет људских живота. За разлику од тога, у лето 1952. и 1968. корито **В.** је било потпуно суво.

ЛИТЕРАТУРА: Р. Илић, *Јабланица, Ветерница и Пустиа река*, Бг 1980. Ст. Станковић

ВЕТО (лат. *veto*: забрањујем), у ужем, уставноправном значењу, право шефа државе (монарха, председника републике или неког другог органа) да одложи или да спречи доношење закона (или, кад га Устав на то овлашћује, и неког другог другог акта, укључујући и Устав) у парламенту. Притом, у пропратном акту, он може навести и разлоге због којих то чини. Овај, законодавни **в.**, може бити суспензивни (одложни) или апсолутни (безусловни). Код суспензивног **в.** доношење закона одложено је под једним условом – да ветирани закон буде у парламенту накнадно изгласан натполовичном већином, најчешће двотрећинском. У вези са законодавним **в.** поставља се неколико питања: да ли шеф државе може ставити

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Издавачи

МАТИЦА СРПСКА, Нови Сад
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, Београд
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд

За издаваче

Проф. др Драган Станић
Академик Никола Хајдин
Драгољуб Којчић

Лектори

Милена Микић Враголић, Вера Василић

Коректори

Вера Василић, Бранислав Карановић

Компјутерски слој

Редакција Српске енциклопедије

Припрема за штампу

Наташа Прибићевић, Александар Прибићевић

Технички уредник

Вукица Туцаков

Штампа

Службени гласник, Београд

Тираж 5.000

ISBN 978-86-7946-121-6

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
0 /9 (497 . 11) (031 . 038)

СРПСКА енциклопедија . Том 2 , В–Вшетечка /
[главни уредници Чедомир Попов, Драган Станић] . - Нови Сад :
Матица српска ; Београд : Српска академија наука и уметности :
Завод за уџбенике, 2013 (Београд : Службени гласник) . - 980 стр. :
илустр. ; 30 см

Тираж 5.000.

ISBN 978-86-7946-121-6

а) Србија - Енциклопедије б) Енциклопедије, националне

COBISS . SR - ID 281167623

К.Б. 34922

8 600262 035776